

RESUM: Les "Ordinacions d'en Sanctacília": la seva influència en el dret civil català vigent i la seva vigència en el dret civil andorrà contemporani

L'objecte d'aquest treball és efectuar un breu estudi històric de les *Ordinacions d'en Sanctacília* i intentar demostrar com aquestes ordinacions, que provenen del dret municipal barceloní en el dret civil català anterior al decret de Nova Planta, s'estenen més enllà de la ciutat de Barcelona per passar posteriorment a les *Compilacions catalanes*, i, a partir d'aquí, exposar succintament quina és la seva influència en el dret civil català vigent i quina és la seva vigència en el dret civil andorrà contemporani.

RESUMEN: Las "Ordinacions d'en Sanctacília": su influencia en el derecho civil catalán vigente y su vigencia en el derecho civil andorrano contemporáneo

El objeto del presente trabajo es un breve estudio histórico de las *Ordinacions de Sanctacília* e intentar demostrar que estas *ordinacions*, que provienen del derecho municipal barcelonés en el derecho civil catalán anterior al Decreto de Nova Plan-

ta, se extienden más allá de la ciudad de Barcelona para pasar a las *Compilacions catalanes* y exponer sucintamente su influencia en el derecho civil catalán vigente y su vigencia en el derecho civil andorrano contemporáneo.

RÉSUMÉ: Les ordonnances de Sanctacília : leur influence sur le droit civil catalan qui est toujours en vigueur ainsi que son usage actuel sur le droit civil andorran contemporain.

Le but de cette étude est de réaliser une brève recherche historique concernant les *Ordonnances de Sanctacília* et de tenter de démontrer comment ces ordonnances, issues du droit municipal de Barcelone, antérieur au décret de Nova Planta, vont bien plus au delà des limites de la ville de Barcelone, étant donné qu'on les retrouvera, plus tard, dans les *Compilacions catalanes*. Ceci nous permettra d'exposer brièvement de quelle façon ses ordonnances ont influencé le droit civil catalan qui est toujours en vigueur et son usage actuel sur le droit civil andorran contemporain.

Les “Ordinacions d'en Sanctacília”: la seva influència en el dret civil català vigent i la seva vigència en el dret civil andorrà contemporani

Maria Rosa Ferrer i Obiols

L'objecte d'aquest treball és efectuar un breu estudi històric de les *Ordinacions d'en Sanctacília* i intentar demostrar com aquestes ordinacions, que provenen del dret municipal barceloní en el dret civil català anterior al decret de Nova Planta, s'estenen més enllà de la ciutat de Barcelona per passar posteriorment a les *Compilacions catalanes*, i, a partir d'aquí, exposar succintament quina és la seva influència en el dret civil català vigent i quina és la seva vigència en el dret civil andorrà contemporani.

En les Corts de Barcelona de 1413, les primeres després de la sentència de Casp, es va acordar iniciar els treballs de recopilació legislativa, que cristal·litzarien en la *Primera Compilació*. La *Primera Compilació* fou publicada l'any 1495¹ sota el regnat de Ferran el Catòlic. L'obra estava constituïda per dos volums. El primer comprenia la legislació de les Corts (usatges, constitucions, capítols, actes de cort), a més dels Costums de Catalunya i les Commemoracions de Pere Albert. En el segon es reunien les disposicions del sobirà (pragmàtiques, sentències arbitrals, etc.) a més del *Recognoverunt proceres* i les *Ordinacions de Sanctacília*.

1. Sistema, classificació, caràcters generals i terminologia de les fonts de dret de Catalunya a l'edat mitjana²

Les classes de fonts del dret medieval a Catalunya són diverses.

A) Segons l'ordre cronològic de la seva redacció, es poden destriar les d'origen visigòtic, les de l'època franca i les pròpiament catalanes.

Per la seva procedència, s'ha de tenir en compte que alguns textos jurídics castellans foren traduïts al català a l'edat mitjana i que altres fonts estrangeres, traduïdes o no, van exercir una influència important.

Quant a les fonts pròpiament catalanes, les de caràcter legal emanen:

- Del monarca, a vegades assessorat pel seu consell o cort i reben diversos noms, com ara *constitucions* (fins al regnat de Jaume I); *pragmàtiques*, que es donaren en ocasions a petició d'una entitat; *privilegis*, i *edictes*. No sempre es poden diferenciar netament les unes de les altres.

---

1. J. Ribalta i Haro, en la seva obra *Dret urbanístic medieval de la Mediterrània*, manté que la data de la primera recopilació oficial de les *Constitucions y altres drets de Catalunya* és la de 1588-1589, ja que la de 1495 fou de caràcter privat, atès que, en no rebre sanció règia, els seus continguts no assoliren pas el rang normatiu de dret general.

2. Galo Sánchez. *Curso de Historia del Derecho. Introducción y fuentes* (Décima edición revisada por José Antonio Rubio. Catedrático de la Universidad de Valladolid). Editorial Miñón, 1980.

-D'assemblees de diversa índole, els acords de les quals se sotmeten a l'aprovació del sobirà. Cal referir-se als *concilis mixtos* (eclesiàstics i civils), a les reunions anomenades de *pau i treva*, als *parlaments* i, principalment, a les *cúries* i *corts*. Les reunions de *pau i treva* tenien també caràcter mixt, per la seva composició i per la naturalesa dels seus acords (exceptuen de les guerres privades certs llocs i dies), que prometen observar el monarca, en primer lloc, i els magnats.

Des del punt de vista legislatiu, les corts van adquirir gran importància ja al segle XIII. Els acords aprovats pels tres braços que les integraven (magnats, eclesiàstics i civils) s'inserien en un volum anomenat *Procés de la Cort*. Fins al regnat de Pere IV, els acords de les corts es redactaven en llatí; a partir d'aquell moment es féu en català.

Els acords de les corts són de diverses classes:

Constitucions: quan era el rei qui les proposava;

Capítols de cort: si provenien de la iniciativa dels tres braços, o d'un de sol amb l'assentiment dels altres, i que aprovava el monarca amb la fórmula "plau al senyor rei";

Actes de cort: els privilegis, pragmàtiques o altes concessions del sobirà convertits en aquests actes a petició de les corts;

Ordinacions: les disposicions de caràcter reglamentari.

Al costat de la llei hi ha el *costum* com a expressió de la norma jurídica; la paraula *usatges* equival, normalment, a usos judicials. El costum pot ser local o territorial, igual que la llei. La paraula *costum* té, a més, un sentit ampli, que abasta tot el dret redactat per a una localitat determinada, consuetudinari o no.

Cal assenyalar aquí també les sentències reials o arbitrals i les concòrdies. Les sentències arbitrals eren donades pel monarca o per algun altre personatge de prestigi en assumptes d'extraordinària importància. Les concòrdies amb les autoritats eclesiàstiques eren transaccions o convenis celebrats entre aquestes autoritats i els sobirans.

Pel que fa a la jurisprudència, s'ha de tenir en compte la importància que des del segle xv té la del Tribunal Superior de Catalunya (*Senatus Cathaloniae*).

A manca d'usatges i de costum es recorre al "seny natural", segons una constitució cèlebre de 1251. Un capítol de corts de 1409 enumera com a fonts jurídiques els *Usatges de Barcelona*, les constitucions i capítols de corts, els usos, costums, privilegis, immunitats i llibertats de qualsevol tipus, el dret comú, l'equitat i la *bona rahó*.

B) D'acord amb un criteri sistemàtic es poden formar quatre grans grups de textos en funció del caràcter anàleg de cadascun d'ells:

Preceptes i capitulars dels monarques carolingis.

Fonts pròpiament catalanes, consuetudinàries o legals, que poden ser:

territorials,

locals,

de dret marítim.

Documents d'aplicació del dret, és a dir, fórmules i diplomes.

Literatura jurídica.

C) Fonts del dret de Barcelona. Als efectes d'aquest treball, allò que interessa destacar aquí són les fonts del dret municipal barceloní, de les quals les més importants són *les Consuetuds de Barcelona vulgarment dites lo Recognoverunt Proceres i les Ordinacions d'en Sanctacília*.

Les *Consuetuds de Barcelona vulgarment dites lo Recognoverunt Proceres*, segons el preàmbul, trobant-se a Barcelona Pere III (II de Catalunya) en ocasió de celebrar les corts l'any 1284, els *probi homines* i la ciutat van suplicar al monarca³ que els concedís i aprovés els privilegis que tenien els seus avantpassats, així com els costums que des de l'antiguitat s'observaven a Barcelona, costums que li van presentar per escrit, tal com els prohoms, els ancians i els experts van reconèixer haver-se observat. Alhora, van sol·licitar del rei que els concedís alguns nous capítols i peticions, que varen presentar també per escrit. El monarca va aprovar i confirmar a tots els ciutadans i habitants de Barcelona, presents i futurs, tots els esmentats privilegis i costums.

Està format per 116 capítols; el primer comença amb les paraules *Recognoverunt proceres* que han donat nom al privilegi. D'aquests capítols, més de la meitat contenen doncs dret antic, consuetudinari o no (es pot identificar, per exemple, alguna pragmàtica de Jaume I); els altres capítols contenen el que s'anomena dret nou.

S'ha assenyalat la influència del dret romà i, en algun detall, del visigòtic en certes prescripcions del *Recognoverunt*.

Està redactat en llatí i fou inserit en les recopilacions generals. Tanmateix n'hi ha versions medievals en llengua vulgar, una de les quals ha estat editada per la Facultat de Dret de Barcelona. Té extraordinària importància com a font del dret català, tant del públic com del privat, i regula algunes de les seves institucions més típiques.

Si bé es va concedir només a Barcelona es va estendre a altres localitats. Ferran el Catòlic la va atorgar a Vilafranca del Penedès i també es va observar a Cagliari (Sardenya).

Les *Ordinacions de Sanctacília* versen sobre servituds de les "casas e honors", servituds urbanes i rústiques. Alguns dels capítols que les integren coincideixen amb altres del *Recognoverunt proceres* llevat de certes variants. En ser l'objecte d'aquest treball precisament, les *Ordinacions d'en Sanctacília* a continuació s'estudien més a bastament.

2. Les *Ordinacions d'en Sanctacília*⁴

Juntament amb el privilegi conegut com a *Recognoverunt proceres*, les *Ordinacions d'en Sanctacília* són, com s'ha dit, una de les fonts rellevants del dret municipal barceloní. Aquest és el nom corrent de la compilació oficialment –en les recopilacions catalanes– reconeguda amb el títol de *Consuetuds de la ciutat de Barcelona sobre les servituds de las casas e honors*. El preàmbul que duu aquest text deixa en la foscor el

3. Pere III es trobava embolicat en les complicades conseqüències de la guerra de Sicília i necessitava el suport dels seus súbdits, havia donat ja als aragonesos el cèlebre privilegi general.

4. *Dret urbanístic medieval de la Mediterrània*. Jaume Ribalta i Haro. Col·lecció d'estudis d'història del Dret 1. Seminari permanent i interuniversitari d'història del Dret català Josep M. Font Rius. Universitat Pompeu Fabra. Març 2005. Pàgines 33 a 38.

que pertoca a orígens, data, autor, caràcter normatiu, etcètera, la qual cosa ha originat diferents opinions. Probablement es tracta d'una recopilació privada redactada per un dit Sanctacília.

Hom suposa, o almenys considera, probable identificar l'autor de les *Ordinacions d'en Sanctacília* amb la persona d'un agrimensor o geòmetre anomenat Jaume de Santacília, que a mitjan segle XIV intervenia com a tècnic expert en mesures a l'hora de dirimir alguns litigis fundiaris i/o d'aigües a la ciutat de Barcelona.

Aquesta recopilació privada de mitjan segle XIV aplegà essencialment unes ordinacions elaborades per un rei Jaume (segons la teoria tradicional, probablement Jaume II) amb l'ajut i el consell dels prohoms barcelonins i alguna altra redacció privada de fonts consuetudinàries.

En aquest extrem és il·lustratiu citar l'apèndix de la traducció efectuada per la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, a càrrec del Dr. D. Joaquín Cadafalch⁵, editada el 1864, en què es diu textualment: "*En algunos de los privilegios concedidos á la ciudad de Barcelona por el señor Don Pedro segundo, en 23 de los idus de enero del año 1283, que se hallan en el título 43, del libro 4º, del 2º tomo de nuestras Constituciones bajo la nominación de Costumbres de Barcelona, vulgarmente dichas Lo Reconoverunt Proceres; se disponen varias reglas sobre servidumbres prediales, como las que posteriormente se promulgaron ó recopilaron con el nombre den Sanctacilia (segun se colige, como se ha dicho), en el reinado del señor Don Jaime segundo de Aragon, que comenzó en 1291.*"

El conjunt sencer del text està format per setanta capítols, dedicats globalment a la regulació dels problemes derivats del veïnatge dels predis i edificacions urbanes, principalment de les servituds que hi requeien. Bon nombre d'aquests capítols ens evidencien, segons afirma la teoria tradicional, una certa inspiració en d'altres del *Reconoverunt proceres*, però amb una redacció una mica més desenvolupada. Malgrat que, en origen, les *Ordinacions* van ser pensades per a la ciutat de Barcelona, la pràctica les va estendre aviat arreu de Catalunya, llevat de Tortosa –que tenia ja una regulació completa de les servituds urbanes, en el seu *Llibre de Costums*– i, a més, van ser el model seguit per altres consells municipals per confeccionar les seves pròpies (per exemple, el de Vic l'any 1603). El text d'aquestes *Ordinacions* figura en la primera recopilació catalana de 1588 seguit, a tall d'apèndix, de tres capítols més (*Las Ordinacions de arbres que donen, e donar puxen dan en terra de altri*) dels quals s'ignora gairebé tot excepte el contingut; el conjunt d'aquesta manera compostat fou acollit en les altres recopilacions següents.

La seva vigència efectiva en l'àrea de les servituds urbanes ha arribat fins als nostres dies. L'eficàcia legal d'aquestes dues col·leccions de costums (*Reconoverunt proceres* i *Ordinacions d'en Sanctacília*) ha estat plantejada perquè, si bé d'aplicació municipal

---

5. *Costumbres de Barcelona sobre las servidumbres de los predios urbanos y rústicos, llamadas vulgarmente Den Sanctacília...* Traducción de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Dr. D. Joaquín Cadafalch 1864.

barcelonina, van ser rebudes a la major part de Catalunya, la qual cosa, d'altra banda, s'ha d'entendre com a derivada de la seva inserció en les recopilacions catalanes, en el ben entès que cal considerar, com a punt de referència cronològic per a aquesta qüestió, la data de la primera recopilació oficial de les *Constitucions y altres drets de Catalunya* (1588-1589) i no pas la compilació publicada el 1495, ja que aquesta darrera, encara que sovint és identificada com la primera recopilació catalana –i no hi ha dubte que afavorí força el coneixement general i difusió de tot allò que contenia, incloses aquestes dues col·leccions barcelonines–, fou clarament de caràcter privat, atès que, en no rebre sanció règia, els seus continguts no assoliren pas el rang normatiu de dret general.

La conclusió del jurista del segle XVII Andreu Bosch, recollida modernament per Egea-Gay, era que dins del terme de la ciutat de Barcelona no calia provar-ne ni el contingut ni l'observança, però, en canvi, quan es tractés d'un altre indret de Catalunya, s'havia d'entendre que calia provar que el costum en qüestió era observat. Però no pas a partir de la seva escriptura, sinó de la generalització de l'observança. Cal recordar que en el cas de Girona, un privilegi reial de 17/7/1338 requeria el testimoni per escrit dels consellers barcelonins per avalar l'aplicació d'algun costum barceloní a Girona; és a dir, la prova de la seva observança.

3. Les "Ordinacions de Sanctacília" en el dret civil català vigent

El capítol IV de la Llei de l'acció negatòria, les immissions, les servituds i les relacions de veïnatge (L-13/1990, de 9 de juliol), en general recull supòsits que ja preveia la *Compilació de Dret Civil de Catalunya* de 1960, que, al seu torn, els havia regulat inspirant-se en les disposicions de les *Ordinacions de Sanctacília*. A títol d'exemple citaré que l'article 35 de la L-13/1990 regula les distàncies amb relació a les plantacions i les construccions: "Entre predis separats per una tanca, cap titular no pot mantenir un arbre o un element de construcció que, per la proximitat a aquella, n'inutilitzi la funció de facilitar l'accés al predi veí". Aquest article porta causa, en darrer terme, de les *Ordinacions de Sanctacília* 33 i 53.⁶ Les ordinacions esmentades són literalment com segueixen: "33. *De arbre que fá escala.- Si algú tindrà alba, lladoner, ó noguera, ó cosa que fasia escala á la paret de son vehí, que facilita escala ó pujador á ella, sia arrancat ó tallat del tot, y sian talladas las branças ahont algú se pogués passar, ó per ahont pogués pujar.*" i «53. *Arbre que fa escala.- Si dos serán vehins en paret, y un de ells haurá fet casa ó casas, y en lo hort del altre hi haurá alguns arbres que fassian escala per pujar, dega est tallarlos, sens poder allegar possessió.*"

Un altre exemple pot ser l'article 40.2 de la llei esmentada sobre l'obertura de finestres a la paret pròpia però propera a la del veí, que ja apareixia en l'ordinació 46: "Ningú pot fer finestra en paret prop de son vehí en cantó, si l'altre ja n'hi té, y en este cas, deu allunyar-se d'ella y del cantó sis palms de destre."

---

6. Maria Helena Lauroba Lacasa. *Manual de Dret Civil Català*. Ferran Badosa i Coll (Director). Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, S.A. 2003.

Quant a la jurisprudència esmentaré la sentència de la secció tercera de l'Audiència Provincial de Tarragona, de 8 de gener de 2003 (rotlle 310/2001), que en el fonament de dret segon diu textualment: "*... porque bien claramente establece el artículo 386 del Código Civil que si no hay títulos ni posesión exclusiva, es pertinente cualquier medio de prueba para resolver el problema de delimitar la línea de separación entre fincas, y por tanto, sólo si no existen otros medios de prueba se aplica el artículo 386 del Código Civil (...); entre estos medios de prueba tiene particular relevancia la que se deriva del artículo 291 de la Compilación, ya que esta presunción está fuertemente arraigada en Cataluña, como resultado de la Ordenación 52 de las Ordenaciones de Sanctacília, que la doctrina catalana más calificada considera que cuando faltan pruebas directas y claras, debe entenderse que la línea divisoria de las fincas debe aplicarse en Cataluña preferente a la regla subsidiaria que encuentra en el artículo 386 del Código Civil...*" L'ordinació 52 diu: "*Los margens que hi ha entre dos possessions vehinas, son de la superior.*"

El Principat d'Andorra

1. El dret civil català anterior al decret de Nova Planta com a font de dret vigent a Andorra

A) Introducció

Cal establir una frontera temporal, que se situa l'any 1993 amb l'adopció, en el referèndum del 14 de març, per part del poble andorrà de la primera constitució escrita. Aquest text fonamental fou promulgat el mes d'abril del mateix any. Aquest fet implica un canvi d'enorme transcendència, que substituirà una organització politicojurídica ancorada en el marc d'un règim feudal per la configuració d'un Estat de dret modern, amb separació de poders i funcionament d'acord amb les regles clàssiques de tot règim parlamentari europeu. L'element fonamental d'aquest procés és la configuració de l'ordenament jurídic del Principat d'Andorra com un sistema unitari, tal com es desprèn de la mateixa Constitució i de la Llei qualificada de la Justícia (setembre de 1993). Tanmateix, aquest sistema jurídic es caracteritza també per no tenir encara una base normativa suficientment desenvolupada i estable en l'àmbit del dret privat, com també dels instruments registrals bàsics que proporcionin una informació fiable respecte a l'activitat i les transaccions econòmiques. Cal assenyalar, per exemple, que no existeix un codi civil ni tampoc un registre públic relatiu als drets de propietat sobre el sòl i drets reals sobre immobles, en general.⁷

B) La jurisdicció

La jurisdicció és única i s'estructura en la jurisdicció civil, penal i administrativa. La jurisdicció civil té caràcter residual i a més de tenir competència sobre qüestions relatives al dret civil, en té sobre el dret mercantil i el dret laboral.

7. BARTUMEU, ISIDRE "Les institucions públiques a l'economia andorrana en el canvi de segle". Dirigit per Josep M. Bricall. Fundació Julià Reig, 2001.

La Batllia d'Andorra s'estructura en les seccions civil, administrativa, penal i d'instrucció. La secció civil coneix en primera instància dels assumptes civils. En funció del tipus de procediment que s'hagi d'aplicar (ordinari, abreujat, mínima quantia) és el Tribunal Unipersonal del Batlle o el Tribunal de Batlles qui coneix dels assumptes civils en primera instància.

El Tribunal Superior de Justícia s'estructura en tres sales: la civil, la penal i l'administrativa. La sala civil coneix en apel·lació dels recursos interposats contra les sentències dictades en la primera instància.

Abans de la Constitució de 1993, el poder judicial emanava directament dels Coprínceps i l'estructura judicial era complexa, compartida per ambdós coprínceps, que nomenaven directament els batlles⁸ i magistrats. En la primera instància hi havia dues batllies, l'episcopal i la francesa, que coneixien dels assumptes civils, penals i administratius. Contra les sentències civils dictades en primera instància pel batlle hi havia el recurs d'apel·lació davant el jutge d'apel·lacions. Contra la sentència dictada pel jutge d'apel·lacions es preveia el recurs davant el Tribunal Superior, de la Mitra o de Perpinyà. El jutge d'apel·lacions en un inici era un càrrec vitalici, designat alternativament pel Copríncep Episcopal i pel Copríncep Francès. La reforma de l'any 1976 canvià aquesta situació i el jutge d'apel·lacions era nomenat alternativament per a un període de cinc anys.

C) El tribunal de Veeduria o de Visura

Fins al 1993 les qüestions de servituds rústiques i urbanes, conegudes sota la denominació de «causes de veí a veí»⁹ eren atribuïdes al tribunal que rebia el nom de Tribunal de Visura. És anomenat *de visura* perquè el tribunal es traslladava i actuava al lloc del litigi. En les causes de veí a veí assenyalava el valor i podia determinar una indemnització per les servituds que imposava. Però no tenia competència quan es tractava de l'atribució de la propietat. La jurisdicció del Tribunal de Veeduria s'estenia a la repressió de faltes als reglaments administratius i als litigis entre els quarts i les parròquies (administracions territorials); per això se l'anomenava també *de jurisdicció política*.

Tenia tres graus o instàncies: el primer era format per dos cònsols i dos consellers del comú on hi havia el litigi. El segon, pels deu (dotze amb la creació de la setena parròquia) cònsols de les altres parròquies, i el tercer, pel Consell General, assessorat per un tècnic en dret. Per poder celebrar audiència era indispensable la presència de la

8. Quant al nomenament dels jutges (batlles) de primera instància, el Consell General confeccionava l'anomenada setena (fins al 1978, en què es creà la setena parròquia, s'anomenava *sisena*), que consistia en una llista amb set noms de persones (una per parròquia) que proposaven per ser batlle, d'entre les quals el Copríncep que havia de fer l'elecció n'escollia una.

9. *Andorra el meu país*. Obra destinada a les escoles d'Andorra, editada per la Junta de Cultura del Consell General de les Valls i composta per iniciativa i sota la direcció d'Antoni Aristot i Gomà, conseller Secretari de la Junta de Cultura. Text d'Albert Puigoriol i Lladó. Andorra 1963.

meitat més un dels membres del tribunal. En les tres visures actuava de secretari el del Consell General o el notari per ell delegat.

Les causes s'iniciaven amb un *manament*, que era la comunicació de l'autoritat que ordenava a un veí fer (o no fer) una cosa determinada; per exemple, refer una paret en la forma que estava abans o prohibir l'obertura d'una finestra. Per jutjar, el tribunal es regia per les *Ordinacions d'en Sanctacília* i el *Recognoverunt proceres*.

Aquest tribunal especial ha desaparegut amb la Constitució i actualment és la jurisdicció civil qui té competència per resoldre les qüestions de veí a veí, que se segueixen regint per les *Ordinacions d'en Sanctacília*.

La Llei qualificada de la Justícia, de 3 de setembre de 1993 (títol IX, disposicions transitòries i finals, capítol primer, disposició transitòria novena), estableix que tots els afers dits de visura o "causes de veí a veí" pendents de resolució seran remesos al Tribunal de Batlles si es troben en les actuals primera i segona instància, i a la sala civil del Tribunal Superior de Justícia si es troben en darrera instància. Les resolucions administratives de veeduria que haguessin estat objecte de recurs en queixa i romanquin pendents de resolució podran ser objecte d'un recurs extraordinari, davant la sala administrativa del Tribunal Superior de Justícia, dins els quinze dies següents a la data de l'entrada en funcionament d'aquesta sala.

D) Les fonts del dret andorrà

La Constitució del Principat d'Andorra de l'any 1993 és la primera font del dret andorrà. Tanmateix, el principi de jerarquia normativa es troba positivat per primera vegada a Andorra en el Codi de l'Administració, de 29 de març de 1989, en enumerar en l'article 6, primer la llei, en segon lloc els usos i costums, en tercer lloc el dret comú –el dret català anterior al decret de Nova Planta i el dret romanocanònic– i en darrer lloc la jurisprudència. Arribats a aquest punt, i a l'objecte d'aquest treball, em sembla imprescindible fer un breu apunt sobre la vigència a Andorra del dret civil català anterior al decret de Nova Planta, i en conseqüència, de les *Ordinacions d'en Sanctacília*.

El debat sobre si el dret comú a Andorra inclou el dret català anterior al decret de Nova Planta no ha estat pacífic. Em sembla enriquidor transcriure una part de la conferència magistral impartida pel Dr. Nemesi Marqués, vicari judicial del Bisbat d'Urgell i representant personal del Copríncep Episcopal, el 26 d'octubre de 2005 a Andorra, titulada *Jean-Auguste Brutails: de la qüestió d'Andorra a la Coutume d'Andorre*: "La divergència més rellevant entre Brutails i Pallerola versa entorn de la concepció del costum, és a dir entorn al conjunt de notes que inclou aquest concepte en el dret andorrà. Dit altrament: la divergència rau a determinar si el costum andorrà és plenament autòcton o si inclou també el dret català.

Brutails s'inclina pel que podria denominar-me *autoctonia* químicament pura del dret andorrà, del qual el dret català és supletori amb prioritat sobre el dret romà i el canònic.¹⁰

10. Cfr. BRUTAILS, J.A., "La coutume d'Andorre." Editorial Casal i Vall, segona Edició 1965. p. 48-52.

Pallerola contestà aquesta concepció de Brutails, en afirmar: “...el derecho catalán y costumbres patrias son una misma cosa... Algunos pretenden que las costumbres patrias son el derecho puramente indígena andorrano, es decir las poquísimas disposiciones dictadas por sus Príncipes; pero otros creen, y con razón, que bajo la denominación de costumbres patrias, se comprende tanto las referidas disposiciones, como el derecho catalán”.¹¹

Cal remarcar que la concepció del dret català, tal com era vigent en publicar-se el decret de Nova Planta, com a element integrant del costum andorrà, ha prevalgut en la jurisprudència andorrana del segle xx.¹²

Brutails sembla que vol treure importància a la discussió, reduint-la a un pur joc de paraules: “...¿vaut-il mieux dire que la coutume d'Andorre dérive du droit catalan ou que la coutume d'Andorre est une variante du droit catalan, altéré par des usages locaux? Il n'importe. L'essentiel est de s'entendre sur l'ordre dans lequel doivent venir les droits supplétoires. Le premier est le droit catalan, comme je l'ai établi. Cela suffit.”¹³

És evident, doncs i avui ningú no ho qüestiona, que el dret civil català, tal com quedà integrat amb la promulgació del decret de Nova Planta, integra el costum andorrà i, per tant, és font de dret a Andorra.

A partir de la promulgació de la Constitució de 1993 la jerarquia normativa és la següent:

1. La Constitució.
2. La llei. S'ha de tenir en compte que els decrets i les ordinacions anteriors s'incorporen a l'ordenament jurídic amb rang de llei.
3. Els usos i costums.
4. El dret comú: el dret català anterior al decret de Nova Planta i el dret romanocanònic.
5. La jurisprudència.

E) El dret material andorrà

- *Abans de la promulgació de la Constitució del 1993.* En opinió de Ramon Faus i Esteve (president del Tribunal Superior de la Mitra)¹⁴ no hi ha altres textos de dret autòcton andorrà que el *Manual Digest* i el *Polítar*, que es limiten a formular unes normes de conducta, com a vertaders preceptes de dret, raó per la qual, després del dret escrit i consuetudinari de les Valls, segueix el dret català, tal com va quedar en publicar-se el decret de Nova Planta.

- *Després del 1993.* En matèria civil, actualment encara són escassos els textos legislatius.

11. PALLEROLA, F, “El Principado de Andorra y su constitución política”, Lleida, 1912, p. 181.

12. Cfr. OBIOLS I TABERNER, C. “Jurisprudència civil andorrana”, Andorra, 1969, p. 136 i ss.

13. BRUTAILS, J. A. “Francisco Pallerola y Gabriel, El Principado de Andorra y su constitución política” en “Bulletin Hispanique”

14. R. FAUS I ESTEVE (maig 1984) Introducció al llibre de SABATER i TOMAS, Antoni. *Dret Civil d'Andorra*. Any 1984. Col·lecció Andorra Històrica i Literària, n. 5. (pàgina 26)

A títol d'exemple citaré algunes lleis que, en la meua opinió, cal remarcar, alhora que cal fer incidència que cal prestar una especial atenció a la data de promulgació, ja que amb anterioritat eren inexistents:

Llei qualificada del matrimoni, de 30 de juny del 1995.¹⁵

Llei del Registre Civil, de data 11 de juliol de 1996.¹⁶

Llei del notariat, de 28 de novembre de 1996.¹⁷

Amb anterioritat a la Constitució de 1993 existien alguns textos legals, entre els quals cal esmentar la Llei d'arrendaments de finques urbanes; el Codi de la nacionalitat i la Llei de reforma del dret de successions, de 31 de juliol de 1989.¹⁸

La necessitat de codificació. L'opinió doctrinal sobre la necessitat d'una codificació no és uniforme, en tot cas no era una de les prioritats del legislador constituent adoptar un codi civil que reunís en un sol text la normativa que avui dia es troba dispersa en lleis especials o que és fruit dels usos i costums, del dret comú i de la jurisprudència dels tribunals. La manca d'un ordenament jurídic que aglutini les disposicions de caràcter civil vigents a Andorra dona lloc a una situació jurídica certament confusa que, alhora, en fa difícil el coneixement i l'aplicació. L'antiguitat, la dispersió i l'abundància del dret que integra l'ordenament jurídic referit fan difícil interpretar i trobar les nombroses i completes lleis de Catalunya.¹⁹

4. Les "Ordinacions de Sanctacília" en el dret civil andorrà vigent

El 18 d'abril de 1944, el que era secretari general del Consell General, Bonaventura Riberaygua i Argelich, es proposà efectuar un treball que ell mateix anomenà "*...d'ordenada compilació respecte el molt que s'ha escrit sobre les Valls d'Andorra...*" A aquest efecte s'adreçà per escrit al Consell General perquè se l'autoritzés a extreure del *Manual Digest* i el *Politar* dades dignes d'interès. El seu treball fou publicat en una edició de l'any 1946 que porta per títol *Les Valls d'Andorra. Recull Documental*. En la

15. Abans de la promulgació d'aquesta Llei el matrimoni civil era desconegut a Andorra. L'única forma vàlida per a contraure matrimoni era el canònic, subjecte per tant a les regles del Dret canònic. En conseqüència, i a títol d'exemple diré que la separació matrimonial i l'anul·lació del vincle matrimonial per causa de divorci, no eren possibles a Andorra.

16. Fins aquella data el Registre eclesíastic feia alhora de registre civil.

17. La pròpia Exposició de Motius de la Llei esmenta que la figura del notari a Andorra es remunta al Pareatge de 6 de desembre de 1288, però fins a finals de 1996 no existeix cap normativa legal que reguli les seves funcions. L'interès de citar aquesta Llei és que transitòriament confia als notaris el control de les càrregues i hipoteques, mitjançant l'anotació al marge dels corresponents títols de propietat. La Disposició transitòria tercera de la Llei diu textualment: *Per mentre no es creï un registre central de càrregues i hipoteques, els notaris anotaran al marge dels originals o matrius les constituïdes i en lliuraran les pertinents certificacions a instància de persona legitimada o de l'autoritat judicial*. Cal esmentar que deu anys després aquest Registre central de càrregues i hipoteques encara no s'ha creat.

18. En l'Exposició de Motius de la Llei de reforma del Dret de Successions, que només afecta al reconeixement en igualtat de drets als fills legítims dels no legítims i modifica alguna cosa sobre els drets de la vídua, fou atorgada pels Coprínceps i s'assenyala que *«El Dret successori del Principat, regulat pel Dret Català anterior al Decret de Nova Planta i pel Dret Romà, constitueix un conjunt complet i harmònic, que s'ha aplicat amb satisfacció durant segles, i ha donat lloc a una àmplia jurisprudència, que en precisa clarament l'aplicació. L'evolució de la nostra societat (...) i la profunda diferència que, en suma, existeix entre les estructures familiars, actuals i les dels temps medievals, deixen sentir alguns desajustaments que, en presència de regles legals ben precises, resulta impossible pal·liar per la via de la interpretació»*.

19. SABATER i TOMAS, A. *Dret Civil d'Andorra*. Col·lecció Andorra Històrica i Literària, número 5. 1984.

introducció, Riberaigua ja assenyalava que²⁰ "Aquestes apuntacions sobre les Valls d'Andorra no són més que un compendi del molt que s'ha escrit a propòsit del poble andorrà, així com una compilació ordenada de la legislació vigent, a base de Bans, Proclames, Decrets, Ordres, etc., dictades en el transcurs del temps pels Coprínceps, Tribunal de Corts i Veguers, respectivament: Ordinacions, Edictes, Decrets, Ordres-Circulars, etc., produïts pel Consell General, i a més, les Ordinacions d'en Sanctacília [el subratllat és meu] i de Recognoverunt Proceres, per tenir aplicació en les Valls." En aquesta edició es recullen literalment les *Ordinacions d'en Sanctacília* tal com es troben recollides en el text de la Real Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, publicat sota la direcció de Joaquim Cadafalch l'any 1864.

La sentència de 26 de novembre de 1960 del jutge delegat d'apel·lacions d'Andorra Carles Obiols i Taberner, magistrat del Tribunal Suprem d'Espanya, de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona, també manté la vigència de les *Ordinacions d'en Sanctacília* en les causes dites de *veí a veí*. En aquesta sentència es resol en segona instància una demanda en la qual es reclama que es derrueixi l'edificació que ha aixecat el demandant, ja que vulnera la prohibició continguda en el pacte quart de l'escriptura de 23 d'agost de 1922 en què s'estableix que "cap comprador podrà edificar jamai la seva parcel·la a fi d'evitar ombres i perjudicis als demés". El judici fa referència a "servituds en general, servitud de no edificar, a la jurisdicció competent, qualificació dels contractes i formulisme". Obiols i Taberner conclou a favor de l'eficàcia del pacte establert en l'escriptura i ho fonamenta en els ordinacions segona, tercera, sisena i setena de les *Ordinacions d'en Sanctacília* i que el problema de servitud predial o de "*causas vulgarment ditas de vehí a vehí*" correspon al Tribunal de Veeduria apreciar-ne l'abast i donar-hi solució escaient, per la qual cosa declara que "...procedeix mantenir la declaració d'incompetència de la jurisdicció ordinària formulada oportunament per l'Honorable Batllia Episcopal."²¹

La sentència de la sala civil del Tribunal Superior de Justícia (els magistrats eren Jean-Louis Vuillemin, Joan Poch i Serrats i Lluís Puig i Ferriol) de 23 de maig de 1996, en resoldre en grau d'apel·lació una qüestió de paret mitgera, en el fonament de dret segon estableix "...la presumpció favorable a la condició de mitgera respecte a la paret que separa les dues edificacions, que estableix el *Digest* 10,3,19 de pregona influència en el dret civil català i andorrà (...) per consegüent no són d'aplicació al cas que origina el recurs les prevencions que es troben en les 3 i 40 de les *Sanctacília*, en les quals s'estableix que no es pot carregar sobre la paret mitgera sense haver pagat la meitat del seu valor o sense haver arribat a un acord amb el veí..."²²

---

20. *Les Valls d'Andorra*. Any 1946 I. Apèndix I, any 1948. Bonaventura Riberaigua. Col·lecció Andorra Històrica i Literària, núm. 8. 1985.

21. *Jurisprudència Civil Andorrana*. Jutjat d'Apel·lacions: 1945-1966. Per Carles Obiols i Taberner. Monumenta Andorrana.

22. *Jurisprudència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia*. 1996. Principat d'Andorra. Consell Superior de la Justícia.

Així, podem comprovar que en la jurisprudència tant del període preconstitucional com actual, els tribunals andorrans donen total validesa i vigència a unes ordinacions del segle XIV.

Hom pot consultar a l'Arxiu Nacional d'Andorra nombroses resolucions dels segles XVIII i XIX del Tribunal de Visura, des de la primera fins la tercera instància. Una font de consulta que m'ha ajudat per a l'elaboració d'aquest treball –i que per tant em sembla adequat assenyalar– és la sentència del Tribunal de Visura en primera instància, de la parròquia d'Escaldes-Engordany, del 26 de novembre de 1984, en la qual cal destacar que tots els considerants de la resolució fan referència a les ordinacions 26 i 27 de les d'en Sanctacília.

BONAVENTURA RIBERAYGUA ARGELICH

Secretari del Consell General de les Valls

LES VALLS D'ANDORRA

RECULL DOCUMENTAL

Descripció geogràfica. - Ressenya històrica. - Constitució política. - Institucions públiques, judicials i administratives. Legislació vigent.

MCMXLVI

CAPÍTOL V

SERVITUTS REGULADES EN LES ORDINACIONS
DE SANCTACILIA I DE RECOGNOVERUNT
PROCERES ⁽¹⁾

ORDINACIONS DE SANCTACILIA

En nom de Deu sia: estas son las Ordinacions que feu lo Señor Rey Don Jaume, de bona memoria, en la Ciutat de Barcelona ab consell dels homens principals, y de tots los sabis que habia en sa Cort per lo be y bon estat de la Ciutat, y per la pau y concordia de tots los que habitan y en tot temps habitarán en ella. Y aixó feu quant se ordená que los morabatins que se pagassen per los censos de las possessions fossen regulats á nou sous barcelonesos cada hú.

1. *De acostament a la paret.* — Qualsevol puga tenir acostament á la paret propia ó comuna de llarch ó de través, á la paret de son vehí, á menos de haverhi en ella lluerna que est haja possehit per trenta anys en bona pau, y sens contradicció de aquell, ni dels seus.

2. *De lluerna.* — Si la hagués possehida per trenta anys, ó la tingués en forsa de algun instrument, y lo vehí volgués acostarse obrant, deu apartarse de la dita lluerna ó lluernas quatre palms de destre en quadro.

3. *De paret mitgera.* — Ningú puga carregar en la paret que haurá fet son vehí, encara que lo sol sia mitger, fins que haja pagat la meytat del preu, que haja costat tota aquella paret ó parets, ó se haja convingut ab ell.

4. *De aygua de pluja.* — Qualsevol puga tirar las ayguas pluvials al carrer.

5. *De ayguas de celler.* — Qualsevol puga tirar al carrer

(1) Text de la "Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona", publicat sota la direcció de Joaquim Cadafalch.

las ayguas del celler, com no sian de celler de taberna pública, si solament aquells que tingan cellers de las suas propias vinyas.

6. *De aygua per paret mitgera.* — Ningú puga passar ayguas per tramuja ni per canons, ni per canals de teulas, ni per canals de ollas en paret mitgera, á menos que sia de consentiment de son vehí.

7. *Del mateix.* — Ningú puga encastar canons de ninguna especie en paret mitgera per conduyr ayguas limpias, ni brutas, sens consentiment de son vehí, á menos que un de ells no las hi tinga.

8. *Del mateix.* — Si algú conduyrá aygua de alguna ayguera, á prop de la paret de son vehí, sia mitjera ó propia de aquell, dega fer una filada de pedra y morter, entre la ayguera y paret, y fonaments de aquella.

9. *De rechs de ayguas.* — Si algú hages de dar pás á aygua per conduyrla á algunas possessions, dega deixar lo espay ó camí de dos palms y mitx de destre, á mes del rech immediat per ahont la dita aygua allí passará.

10. *De passatges.* — Ningú puga allegar possessió de trenta anys de lo que servesca de passatge al alberg ó casas del vehí, en tapias, ni en parets de rajola, ni de empostissats, que l' donian, ni adquiresca possessió.

11. *De vista en terreno de altre.* — Ningú pot tenir vista sobre terreno de altre, si antes no mira sobre lo seu.

12. *Cloenda de terrat.* — Si dos vehíns tenen los terrats iguals, degan los dos tancar-se ab divisió mitgera, de modo que no hi haja pas, ni vista del un al altre.

13. *De paret mitgera.* — Si algun vehí, haurá pres del altre lo gruix de la paret, que fos mitgera, y l' altre voldrá obrar, no sentli la paret de rajola prou forta, deurá desferla, y construir la paret segons ley: la rajola sia de aquell que la haurá feta.

14. *De vista sobre terreno de altre.* — Ningú pot allegar possessió de llum que rebia de part del Cel, ó de part de son vehí, si no es per lluerna que haja possehit per trenta anys.

15. *Del mateix.* — No se pot allegar possessió de la vista per enreixat, de ningun releix, ó taluz de tancament de teulada, ni de creuheras fetas ab rajola.

16. *De las torras.* — Ningú pot allegar possessió de torra per rahó del acostament que dona la costum, de no acostarse á la distancia de dotze palms al sostre superior, si la torra tindrà marlets ó muralletas, y si no las tindrà, per no ser torra de

las murallas, no pot gozar del costum. Per las altrás torras dins la Ciutat, y fora lo arrabal, si lo vehí vol pujar mes alt que lo sostre superior, haurá de apartarse deu palms.

17. *Del mateix.* — Ninguna torra pot tenir aquest privilegi, de que no se li acostin de deu palms al sostre superior, encara que tinga muralletas, si no es en camí public.

18. *Del mateix.* — Ningú que haja prés lo espay de torra á torra de la muralla de la Ciutat, ó en aquella paret que haurá feta ó voldrá fer, no pot fer vistas, finestras, ó mirador sobre sos vehíns, porque no pot gozar del privilegi que tenen las murallas de la ciutat, ni las torras que tenen vista ó mirador sobre los vehíns que están cerca del fosso, pues ni es muralla, ni es torra.

19. *Bassa.* — Si algú construirá bassa prop de la paret de son vehí, dega fer una contraparet de pedra y de morter un palm y mitg, tan alta, com pujarán los fems y aygua de la bassa.

20. *Lluerna.* — Ningú puga adquirir possessió de lluerná, que haja fet en forats de tapias, per vista que no rebia de part de son vehí.

21. *De telers de teixir.* — Ningú pot aflanzar telers de teixir ninguna especie de drap de llana, ni de líli, ni de canam, ni de cotó, en paret que sia mitgera, ab son vehí, ans be deu apartarsen' un palm, á fi de que lo colp dels telers, no feresca á la dita paret.

22. *Tanca en alberg.* — Tot hom estiga obligat, á tancar-se ab son vehí en l' alberg, fins á la alsada de tres tapias y lo sol de la terra sia mitger.

23. *Tanca de hort.* — El que se voldrá tancar en hort ab son vehí, dega ajudarli ab la alsada de dos tapias, sent lo sol mitger, y no estiga obligat á pagar, si no queda tancat.

24. *Salari de canadors de terras.* — Si algú vol fer canar las terras, camps ó vinyas, que haurá comprat á mujadas, pagaia lo salari als canadors ó partidors per meytat, á saber es, el venedor, y el comprador sis sous per mujada; y si voldrán ferho per mitjas mujadas, deuen donar quatre sous per cada mujada, y de dos mujadas en amunt fins al vespre dos sous per menjar á cada hú dels canadors ó partidors; y si los fan anar á canar fora del territori, deuen donarsels cavalcaduras.

25. *Salaris de estimadors.* — Si algú vol fer avaluar las possessions, camps ó vinyas, ó albergs, ó censals, dega donar cinch sous per cada mil, y deu sous á los que avaluarán possessions.

26. *Plantar arbres.* — Ningú pot plantar arbres cerca de son vehí, en camp, ni en vinya, ni hort, alba, ni salser, ni lladoner, ni olivera, ni noguera, ni morera, ni ningun arbre que pu-

gia mes de tres destres de alt, sino lluny de son vehí, y dotze palms de destre dins lo seu.

27. *Del mateix.* — Estos arbres no sian plantats espessos, ans be hi haja dos destres ó mes del un al altre, á fi de que no pugan llevar lo sol al camp, ó possessió del vehí.

28. *Del mateix.* — Tot altre arbre que se plantia en hort, ó vinya, ó camp, deu apartarse de la possessió del vehí, en tant que quant engruixesca, quedia á la distancia de sis palms de destre complerts: en altra manera deurá arrancar-lo, si se troba requirit per lo vehí.

29. *De tiras.* — Qualsevol que plantará tiras prop de son vehí, deu alunyarsen tres palms de destre, y la tira deu ser plantada espessa.

30. *Del mateix.* — Lo vehí del que haurá plantat las tiras, deurá plantarne del mateix modo que aquell haurá fet, si per ell ne será requirit, á fi de que los matxos, ni otras bestias, no li malbaratin las que haurá plantat.

31. *De vendre y tallar arbres, sens llicensia del señor directe.* — Qualsevol pot plantar arbres de diferents especies, y vendre y tallar albas, nogueras, y lladoners, en son hort, y en son camp sens haverho de demanar al senyor, baix lo domini del qual ho tindrà, ni donarli res del preu que n' traurá, vententlo ab las rels ó sens ellas; á menos que lo senyor ab instrument se ho hagia reservat.

32. *De olivera vehina.* — De tota olivera que sia plantada desde trenta anys y jaguia á plom sobre la possessió de son vehí, si est ho demanará, sian talladas desde lo mes alt á plom totas las branca y rels que tocarán, y tant com pugan tocar la possessió del requirent per sis palms de destre desde lo terme divisorí, ó dret de la mateixa possessió.

33. *De arbre que fá escala.* — Si algú tindrà alba, lladoner, ó noguera, ó cosa que fasia escala á la paret de son vehí, que facilitia escala ó pujador á ella, sia arrancat ó tallat del tot, y sian talladas las branca ahont algú se pogués passar, ó per ahont pogués pujar.

34. *Del mateix.* — Si lo dit arbre, per vell, haurá ja prescrit, en cas de ferse casas ó tancas de tapias, sia tallat.

35. *De contraparet de hort.* — Si algú fará hort prop de la paret del que li es vehí en alberg ó en casas, dega fer una contraparet, de un palm, de bon morter entre la paret y lo hort, á fi de que las parets no se deteriorenen, y que sia un palm mes alta que lo hort.

36. *Muralla de Ciutat.* — Si algú vol edificar cerca la mu-

ralla de la Ciutat, dega apartarse de ella deu palms de destre, y dotze palms de la torra, de son cordó en amunt.

37. *Del mateix.* — Ningú pot acostarse á la muralla de la Ciutat, sinó ab paret de pedra seca, fins al cordó, y de est en amunt deurá apartarse de las torras dotze palms, y de la muralla deu.

38. *De tancas.* — Ningú pot obligar al que li sia vehí en vinya ó en camp á tancarse per medi de tapias, sinó en casas y hort de regadiu, y aquell dega quedar tancat.

39. *Acostament á paret mitgera.* — Qualsevol puga acostarse al llarch y al traves, á la paret de son vehí, encara que sia propia de est, y la haja feta.

40. *Del mateix.* — En paret propia ni comuna, no se deu carregar en tot ni en part, fins á haber pagat la meytat, encara que lo sol sia mitger.

41. *Finestra ó lluerna.* — En paret propia ni comuna no deu ferse finestra, ni lluerna envers la paret del vehí, á menos de haverse convingut los dos ab escriptura.

42. *Gotera.* — Si algú tindrà canal per la qual passa aygua, ó gotera sobre la possessió de altre, y aquell obrant la remourá, haja perdut tota aquella servitut, sens que jamay la puga recobrar.

43. *Tancas.* — Si algú fos requirit per tancarse ab son vehí, hi ha de posar la meytat del sol, y si no queda tancat com lo requirient, no está obligat á pagarli res fins que estiga tancat, del mateix modo que ho estiga lo altre, á excepció del sol, del qual ha de posar la meytat, es á dir, en hort.

44. *Paret mitgera.* — En casas fins á tres tapias de alt, lo sol sia mitger.

45. *Bassa.* — Si algú voldrá fer bassa prop de la paret de son vehí, fasia contraparet de pedra y de morter, de un palm y mitg, y un palm mes alt, de allá ahont arribarán la terra ó los fems.

46. *Finestra.* — Ningú pot fer finestra en paret prop de son vehí en cantó, si l' altre ja n' hi té, y en este cas, deu alunyarse d' ella y del cantó sis palms de destre.

47. *Incendi.* — Ningú estiga obligat á refer lo dany que altre sufria per rahó del foch, que se comunicua de una casa á la altra, perque es cas fortuit.

48. *Inundacions.* — De inundacions de ayguas de rieras, ni de torrents, que esclatan de la una possessió á la altra, si resultás dany, no se estiga obligat á refér lo que se haja patit, perque es un cas accidental, que Deu disposa.

49. *Dany donat per enderrocament.* — Per gran que sia lo dany que causia lo alberg, terrat, teulada, ó paret que cayga sobre casas ó altrás possessions de algú, no se estiga obligat á referlo, si antes no hagués mediat protesta ab escriptura.

50. *Lluerna.* — Es costum que la lluerna deu tenir dos palms fins á tres de llarch, y mitg palm de ample de destre, de la paret per ahont se reb la llum, pues en altre manera no se diu lluerna.

51. *Del mateix.* — Si algú haurá possehit lluerna ó lluernas, y aquell de qui son las tancarà ó las farà tancar, y despues voldrá obrirlas, ha perdut tota la servitut y possessió, y jamay la pot tornar á obrir.

52. *Margens.* — Los margens que hi ha entre dos possessions vehinas, son de la superior.

53. *Arbre que fa escala.* — Si dos serán vehins en paret, y un de ells haurá fet casa ó casas, y en lo hort del altre hi haurá alguns arbres que fassian escala per pujar, dega est tallarlos, sens poder allegar possessió.

54. *Pous.* — Cualsevol pot fer pou prop de la paret de son vehí, allunyantse del fonament dos palms de destre.

55. *Forn de ollas.* — Qualsevol pot fer forn per courer ollas y gerras prop de la paret de son vehí, alluyantse de la paret tres palms de destre, y fent en aquells tres palms altra paret.

56. *Tanca en riera.* — En riera seca, que no corria en tot lo any, qualsevol pot fer tanca en las possessions que ab ella confrontarán, ab tal que no estrenyia lo pas de l' aygua.

57. *Rech.* — Qualsevol que conduhesca aygua per lo peu de la paret de son vehí, per regar algunas possessions, dega fer una filada de pedra y morter al costat de la paret, per ahont passarà l' aygua, y mes alta que l' aygua que per allí passarà, de modo que las parets no pugan destruirse.

58. *Tanca de terrat.* — Quant dos ó mes vehins en la ciutat de Barcelona, tindrán los terrats ó teuladas iguals, lo primer que pujará obrant, ha de tancarse; de modo que no tinga mirador sobre aquell ó aquells.

59. *Servitut amagada sia denunciada al comprador.* — Lo qui venga casas, ó albergs dega manifestar la servitut que patirán en ordre al vehí, si es oculta ó amagada, y ningú puga véurerla; y si no la denuncia, haurá de estar á lo que se diga que valgan menos; per rahó de aquella servitut, á coneixement de experts.

60. *Torra.* — Ningú pot allegar possessió de acostament al sostre superior de torra alguna de aquellas de que lo vehí se'n

deu apartar, si no es en camí públich, que tinga marlets, y que sia en la Ciutat, ó en lo arrabál: no entenentse lo mateix dels altres sostres.

61. *Finestra y rajolera* (paret). — Ningú pot allegar possessió en paret propia ó comuna, de finestra gran ni xica, ni de tal forat per lo cual no puga passar home algun, y no en altres, si no es rajolera.

62. *Del mateix*. — Si algú tindrà finestra, no la pot obtenir per prescripció, si no la té ab escriptura de son vehí; pues de lo contrari se entén feta en frau de l' altra part.

63. *Lluerna*. — La lluern feta en forat de tapias, no sia presa ni obtinguda per lluern, antes se tindrà per feta en frau del vehí, respecte que no se deu aprofitar de la consuetut.

64. *Del mateix*. — Si algú tindrà lluern sobre la possessió de son vehí, per espay de trenta y mes anys, y voluntariament la haurá tancada, y despues en algun temps voldrá obrirla, no pot ferho, si que pert per sempre tota la servitut que hagia obtingut, com lo altre puga probar, que la haja tancada.

65. *Tanca de terrat*. — Tots los que tingan iguals los terrats, deuen tancarse á gastos comuns.

66. *Del mateix*. — Qualsevol que tinga lo terrat mes alt que son vehí, dega tancarse, y tan alt que no tinga vista sobre ell, á no ser que antes miria en terreno propi.

67. *Paret de rajola*. — Cent rajolas deuen pujar de alt y de llarch, tan com puja una tapia de igual dimensió.

68. *Paret de pedra*. — Cent pedras de fil pujan de alt y de llarch, tan com tè una tapia de igual dimensió.

69. *Valoració de la tapia*. — Per justa valoració se contan nou sous per cada una de las tapias de pedra, en la ribera del mar.

70. *Del mateix*. — Segons valoració en la ribera del mar, ahont se haja de portar la terra per fer tapias, se pot estimar per valoració de tres tapias en avall tres sous per tapia, y de tres tapias en amunt quatre sous, atés que l' home deu portarla i pujarla.

Arbres silvestres. — Si en la possessió de algú hi haurá roures, alsinas, albas, nogueras, polls y qualsevol especie de arbres silvestres, com pins, á excepció de oliveras, y no estiguessen trenta peus lluny de la possessió del vehí, se degan tallar.

Del mateix. — Si distássen mes de trenta peus, podrá tenirlos en sa possessió aquell del cual serán; pero si algú allegás, que li danyan, encara que estigan lluny trenta peus, en tal cas dega veurerse per dos experts, cual sia lo dany; y llavors que

se avingua ab aquell, á qui se ha donat lo dany; pero aquell de qui sería lo arbre no pot ser obligat   tallarlo, ab tal que d stia los trenta peus, com està dit.

Arbres fruiters. — Las oliveras y arbres fruiters,   excepcio de la figuera, perque es arbre dols, deuen estar lluny de la possessio del vehi deu peus; pero si dits arbres confrontan ab l' aygua, no sel's dona sino un peu.

RECOGNOVERUNT PROCERES

CAP. 45. *De lluernas posadas en paret propia   comuna.* — Es cost m en quant   las lluernas posadas en paret propia   comuna, de aquell que per ellas reb llum, que si ditas lluernas han existit per trenta anys en pau y continuament, no puga tancarlas la part contraria.

CAP. 46. *De la defensa   prescripcio en ordre   las lluernas.* — Es també cost m que los que tenen lluernas, sens instrument algún pera tenirlas all , ni altre defensa, sino la sola prescripcio de trenta anys, si las tancassen,   obrant en aquell lloch   en altre manera, que altra vegada no pugan tenirlosi.

CAP. 50. *Del margens entre dos possessions vehinas.* — En dos possessions vehinas los margens se entenen ser de la superior.

CAP. 58. *De acostament   la paret del vehi.* — Qualsevol pot acostarse de llarch, y de través   la paret de son vehi, com no causia impediment   las lluernas de est, que estiguian all  per espay de trenta anys,   las tingua en forsa de instrument.

CAP. 59. *Ningú puga carregar en paret comuna en part, ni en tot.* — Ningú deu carregar en tot, ni en part, sobre la paret que sia comuna, fins que haguia pagat la part dels gastos que li corresponga.

CAP. 60. *No se fassia finestra ni lluernia en dita paret.* — Ningú deu fer finestra ni lluernia en paret propia   comuna.

CAP. 61. *De canal per passar ayguas sobre la possessio de altre.* — Si algú ting es sobre la possessio de altre una canal per la cual passen las ayguas, si la alsa, no puga despues tornarla all .

CAP. 62. *De la contribucio en las tancas.* — Per fer las tancas divisorias ab lo vehi, cada cual deu contribuir per sa part, habent de fer las de las casas de tres tapias de alt, y las dels horts de dos.

CAP. 63. *Ningú tingua vista en terreno de altre.* — Ningú

pot tenir vista sobre la possessió de altre sinó mira primer sobre la sua.

CAP. 64. *De acostament á la muralla de la ciutat.* — Ningú pugua acostarse a la muralla de la ciutat de Barcelona, a no ser que sia ab paret seca, á menos que ho fassia de voluntat de aquell del qual sia la muralla.

CAP. 65. *No pugua ferse bassa prop del vehí.* — Lo vehí no pugua fer bassa á la immediació de la paret propia ó comuna del altre, á menos que fassia una paret de bona pedra, y de fonament de un palm y mitg, y de alt fins ahont arribian los fems y l' aygua.